

Перше кохання стало для Соломії і першим розчаруванням. Художник Андрій був для неї єдиним, а вона для нього — однією з багатьох. Тож, коли трапилася можливість поїхати на заробітки в Португалію, Соломія довго не думала. Але добре там, де нас нема: Португалія одразу ж починає випробовувати Соломію на міць. Виснажлива дорога, нелюдські умови проживання та тяжка робота у теплицях сеньйора Родрігеса з ранку до ночі — закордонний рай виявляється справжнім пеклом. Останньою краплиною стає раптова хвороба Соломії. І тієї миті, коли здається, що чекати на допомогу немає від кого, з'явиться він. Той, хто допоможе втриматися там, де так легко впасти...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5617-0

9 786171 256170

Марія Ткачівська

Тримайся за повітря

Марія Ткачівська

*Тримайся
за повітря*

Марія Ткачівська

Тримайся за повітря

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2019 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
Т48

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-5617-0

- © Ткачівська М., 2018
- © DepositPhotos.com / annwaterru, FlowerVector, 2018
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2019
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019

*У кохання, як і в війну —
легко ввійти, та важко вийти*

ПРОЛОГ

«...Мені досі перед очима **той** вечір. Я скрутилася калачиком на канані й ніяк не наважувалася погасити світло. Усе, здається, було по-старому: килимок під ногами, голубі фіалки на підвіконні, бабусині патинки біля ліжка, зелений светрик на вішачку, гребінець край дзеркала... Лиш неймовірно холодно. Усе начебто по-старому, але не так, як тоді, коли бабуся була. Була! Кожна цяточка нагадувала про неї... Ставало лячно від порожнечі. Я не знала, у який куток забитися, куди втекти.

Вдяглася у бабусин зелений светрик, але холод не минав. Страх теж.

...Сірі вовки вигризли душу. Білі льоди вкрали тепло... Мені здавалося, що стою одна-однісінька на морозі й не можу ступити кроку. І нема вже кому відігріти.

Я шукала другу половинку ниточки, яка раптово розірвалася. В'яжи-не в'яжи! Натягла на себе ковдру, але нічого не допомагало. Немає нічого страшнішого від самотності. Врешті-решт я поволі підвелася і взяла до рук саморобну полотняну книжечку, яку знайшла перед тим у себе під подушкою. Вона пахла бабусиними руками. Стало тепліше. "Ти писала її для мене, бабуся". Я торкалася сторінок, мов бабусиних

пальців. Бабуся знала, що невдовзі покине мене. Та цього не знала я!

Дорога Соломійко!

Пробач, що не можу більше бути поруч. Та щоранку я посилаю тобі теплого промінчика, щоб ти не запізнювалася до школи.

Не дозволяй хмарці засмучувати твоє личко, і я радітиму за тебе. Не бійся труднощів і не впадай у розпач. Будь сильною і зумій знайти своє щастя.

Пам'ятай: лише той вартий щастя, хто вміє впізнати його, вибороти і зберегти.

Ти була й залишаєшся для мене найціннішим скарбом.

Я завжди любитиму тебе.

Твоя бабуся

Несподівано заскрипів замок. Я перепинила дихання і втупилася в двері, ховаючи книжечку під светрик.

Першим зайшов вітчим. Своїм мідним голосом він переполошив тишу:

— Я казав, що вона тут.

— Чому ти втекла, доню? — мама глянула на мене з докором. — ...Бабусі вже... нема, — зм'якла вона й сіла поруч. — Ходи...

— Не піду!

Хіба вони не розуміють, що я не можу і не хочу вийти з цієї спорознілої кімнати? Навіщо ці набридливі вмовляння? Скоріше б мені виповнилося вісімнадцять! Та хіба я можу змусити землю крутитися швидше?

Я не знаю, що то за прив'язаність. Відчуваю тільки, що нестерпно хочу чути бабусин голос. Він ніяк не відпускається моєї пам'яті. Затуляю його у вухах, аби не втік. Я хочу, щоб це ліжко, як і досі, було теплим, а кімната — світлою. Хочу, щоб у печі знову потріскував вогник. Хочу, щоб бабуся знову БУЛА. Чому від мене нічого не залежить?!

Маму я любила, але не вітчала. Йому весь час усе було не так. Саме через нього мама поїхала на Сибір. Я завжди запитувала себе: чому він мене терпіти не може? Чому мама любить його більше, ніж мене? Що я зробила не так? Чи знав хтось про мої картання? Хто знав, того вже нема...

— Ще теплі, їж, — мама простягла миску з пиріжками.

— Дякую. Я не голодна, — криво глянула на миску. Воліла не казати нічого.

— Ти і вчора не їла.

— Не хочу! — я шубовснула під ковдру й заховала книжечку під подушку.

Мама розуміла, що в неї нічого не вийде, проте вирішила лягти поруч.

— Тільки не на бабусине ліжко! — закричала я не своїм голосом. — Воно моє! — Я не знала, що зі мною коїться. Підхопилася на рівні ноги й перегородила мамі шлях. — Тут спатиму я!

— Хіба я винна в тому, що сталося?

— Пробач, — я прихилилася до мами і вперше голосно схлипнула.

Здається, усі спали. Принаймні ніхто не помітив, як я підвелася і вийшла в коридор. Ковзани лежали в закомірку на горішній полиці. Я йшла навіть не на

пальчиках. “Хай чують!” Не почули. Я прочинила вікно й вистрибнула. Безпечно й звично, як це часто робила досі.

Хіба ковзанка знає, що таке самотність?! Тоненькі сталеві леза малювали по-новому долю цього вечора, і завтрашнього теж. Місяць огорнувся білим тонким плетивом, ховаючись від паморозі. Небо вперто тримало у холодній долоні зорі. Може, впаде яка? Стара груша застигла у нерішучості й розпростерла свої сухі покручені пальці мені над головою. Який чужий і холодний сьогодні сад! Яка незвично слизька моя ковзанка! Я присіла на лід, протираючи задубілими пальчиками пружки від ковзанів:

— Тебе болить? І мене болить! — я послинила пальчик і торкнулася криги. — Гадаєш, стане легше?

Сіла на коліна і нарешті викотила із серця білу сльозу, яку бачила тільки ковзанка. Єдина, кому я могла довірити свій смуток...»

Це був перший запис у щоденнику Соломії Сливоцької, тоді ще неповнолітньої, доля якої ненароком ступила на ковзанку.

ЧАСТИНА I

Найдужче в житті я боялася самотності

1. ВТЕЧА

Соломія переступала з ноги на ногу, стискаючи в руках газету: виявляється, пізнавальні знаки не піддаються часові.

— Сеньйорки трохи примхливі, та ти не на курорт приїхала, — зморщив чоло Микола і простягнув Соломії аркушик із міланською адресою.

Вона збагнула все, щойно переступила поріг. У кімнаті було напівтемно. Дві сивоволосі худі сеньйорки, перенизані з шиї до пальців грядюю коштовних золотих низок, сиділи на дорогій шкіряній канапі, зацікавлено оцінюючи нову служницю. У кімнаті повівало духмяними свічками й пеклом. На стінах висіли дорогі олійні картини з фрагментами Венеції. Тільки дві старенькі пальми умиротворено споглядали цей звичний пейзаж, не реагуючи жодним порухом листка.

— Ти давно в Італії?

— ... — Соломія похитала головою.

— Значить, ще не знаєш, як слід поводитися із сеньйорами, — дві пари старих колючих чорних очей втупилися в неї. — Це ще краще!

«Не торкатися... не брати... не класти... не наступити... не зачепити...» Соломія не встигала за їхньою думкою.

Усе почалося наступного дня. З кухні. Соломія накривала на стіл. Сеньйора Корнелія поправила поглядом білу скатертину і пересунула серветку. Руки тремтіли у всіх трьох.

— Я не хочу соусу з грибами!

— ...але...

— Я передумала!

Сеньйора Корнелія окреслила кислим поглядом таріль, з гідністю підвелася і демонстративним жестом Цезаря жбурнула на землю спагеті. Червона, як рана, пляма розвередилася по підлозі. Довгими білими червами порозповзалися по ній спагеті. Білими колючими, пронизливими блискавками впиналися облудливі очі в Соломіїну сконфужену постать:

— Прибери, паскудо!

«Бажання перестрибнути через усі шлагбауми з'явилося надто спонтанно. Але я швидко звилася в сувій світлу заповоч таких свавільних думок: у невільниць немає дверей. Самі стіни».

Соломія не мала вихідних.

Подай, візьми, віднеси, поклади, випери, витри... — скільки ще синонімів у довготерпіння! Можеш не погоджуватися, якщо маєш кращу роботу. Невже шлях до раю тільки через пекло? Якби ж то до раю!

— Дивись, заберешся у мою шкатулку, не пошкодую отрути!

Сеньйорки справді не шкодували отрути. Вони все здобували вказівним пальцем. Соломіїна доба шматува-

лася на нез'ясовні відтинки, начинені глицею і понижен-
ням. Щоб бути більшим, стань коло меншого. Не маєш
меншого, применш більшого або рівного з тобою. Який
довершений канон рівноваги — гаманець вирівнює су-
тужність на розум. (То тільки в бідних гроші не трима-
ються дірявих кишень, навіть якщо їх намастити медом.)

Корнелія непогано пересувалася сама, та категорич-
но відмовлялася ходити:

— Ти мусиш мене провадити в туалет, бо я так хочу!
Затямила?! — вона всміхалася так, начебто вкотре під-
корила Спарту.

І Соломія провадила: тут нічії бажання не обговорю-
вались, як на турнірах у Колізеї. Зазвичай палець пока-
зував тільки вниз. Помилування було схоже на відпу-
щення гріхів найзапеклішому злочинцеві й виявлялося
у вигляді разового (на місяць!) виходу до церкви.

Соломія розуміла, що не скрізь такі умови. Їй хотіло-
ся вирватися з цієї пастки. Та як? Де жити? Де знайти
іншу роботу? Чи буде інша ліпшою?

Найдужче їй не вистачало світла. У сеньйор — алергія
на сонце. Вони навіть не дозволяли розсувати штори.
Відгородитися від світу можна стінами чи шматком
тканини, та вирвати себе з темного приречення не до-
поможуть ні гроші, ні вишукані псевдоманери.

— Мені б хоч раз на два тижні до церкви.

— Я заплатила за тебе п'ятсот (!) доларів тому леда-
цюзі, що привіз тебе сюди! П'ятсот, чуєш?! І тепер ще
щомісяця плачу тобі чотириста. Ти що, не тямиш?!
Я ку-пи-ла тебе! — сичала сеньйора Корнелія, сидячи
на унітазі й учепившись кістлявими пальцями в Соло-
міїну шию. — «Ку-пи-ла!» — Її очі нагадували Етну, із
якої сипалися палючі вогняні іскри, спустошуючи на-
вколо навіть повітря.

Соломії перехопило дихання. «Боже, вона мене душить не на жарт!» Невже варто було їхати аж до Італії, щоб бути задушеною у клозеті цих двох сичливих чуперадел. Соломія так шарпнула стару, що та своїм «скупим» заднім місцем мало не потахла в унітазі й зо страху втратила мову. Соломія жестом великодушно-го рятувальника вишарпнула її звідти й поклала на рівні ноги. «Навіщо було ночами вивчати їхню мову, коли мова жестів найдоступніша!»

Соломія не звикла виливати душу. Хіба що Богові. Вона стояла на колінах, як удома. У церкві було порожньо. Вона молилася. Так пристрасно і чисто, як можна розмовляти тільки з Богом.

— Вибирай: або ти їдеш до Неаполя і доглядаєш божевільну, або залишаєшся в селі біля Мілана і няньчиш двох малих, — Микола довго не чекав. Робота теж.

Це ж треба мати дві вищі освіти, щоб міняти підгузки й жити в домі божевільних!

«Я більше тут не залишуся!»

«Ти хочеш знати, як я потрапила до Італії? Це був довгий і грузький шлях, яким ходять ті, у кого втікає з-під ніг земля. Це була розстелена моєю безпорадністю ковзанка, на яку ступила обділена материнським теплом дівчинка, ховаючи в кулачок душі страх перед самотністю і бажання бути не гіршою від інших. Синці навчають триматися на ковзанці. І я навчилася. Я хочу, щоб ти ніколи не знала, що таке лід. Хочу, щоб ти ходила світлими стежками, не схожими на мої».

2. ГРІШНИЦЯ

«Усе почалося, коли Андрій запросив мене до себе на каву. Я світилася, як світиться дитина, коли їй подарують нову ляльку. Навіть утекла з третьої пари. Це був перший теплий березневий день. Ясний, мов у травні. Я вже не йшла, а летіла додому, мов на крилах. Таке зі мною було вперше. Навіть не скидаючи куртки, вигорнула на долівку півшафи. Не знаю, скільки я ввивалася перед дзеркалом, наспіх приміряючи то плаття, то спіднички. Врешті-решт одягла те, у чому прийшла з університету. Тоді я була на другому курсі і вперше в житті закохалася. У той час я ще не знала, що кохання — це штормова хвиля, яка збиває з ніг, не питаючи згоди. Такого досвіду в мене ще не було».

Андрієві руки спрагло тяглися до розкішних дівочих грудей... Пестили шию, плечі, руки. Він розсипався на дрібні друзки щастя. Соломія несміливо заплутувала його в пламенах любові. Який ажурний ланець кохання! Яка незгасима пожежа!

Соломія пригорнулася до Андрієвих грудей і заплющила очі. Під повіками ясніло, хоча в кімнаті було напівтемно. Чи то їй здавалося, чи то вже снилося, що вона боязко, на пальчиках пробирається винним погребом, шукаючи подих прохолоди. Вбирає насичений аромат вина, настоящего роками й вивіреного часом. Солодкуватий ванільний запах підіймається хмаркою до фата-морганних замків. Вона розплющує очі. «Чи довго я спала?» Їй помічає, що, як і раніше, лежить біля Андрія, у його кімнаті, вклавши голову йому на груди.

«Я буду тобі найвірнішою у світі дружиною. Я кохатиму тебе так, як ніхто досі... Я турбуватимуся про тебе. Усе життя. Добре?..»

«Добре».

Ранок мав би розсвітити очі реальністю. Та ще не ранок! Андрій почув, що Соломія пробудилася. Він забрав з її чола пасмо чорного волосся і пригорнув до себе:

— Скоро зазоріє. Ти прийдеш сьогодні?

— О сьомій.

— У нас буде море часу. Що тобі приготувати?

— А що ти вмієш?

— Яечню.

— Я не люблю смажениць.

— Тоді торт «Наполеон».

— Ти ж не вмієш пекти.

— Зате знаю, де гастроном, і вмію бути Наполеоном...

На нічному столику не було келихів з бургундським. Її не чекало джакузі з пелюстками троянд. Не кидав їй під ноги свою славу іспанський тореро. Не дарував ні блюзу, ні джазу новоорлеанський саксофоніст. Не пахнуло гавайською спекою, ні індійським мускатом. Не горіли свічки. Над одром їхнього кохання не висіло рожеве пасмо фіранок, і ніщо не відділяло їхнє ложе від світу поза ними. Бо тим одром був тільки твердий старенький рипучий диван, м'якший від вишуканих постель.

Ніхто не зважав ні на коротеньку вишневу курточку, що давно сповзла зі спинки крісла на килимок, ні на стежку розгублених деталей, що вигиналася від порога до ложа пристрасті — чорні лаковані «шпильки», джинсова спідничка, светр, прозірчасті панчішки, шпилька для волосся (аж ніяк не елементи декорацій такої ночі!).

Дверцята шафи незачинені. На них згорбилася зім'ята чоловіча сорочка, на підлозі розляглася краватка. Метаморфоза гармидеру чи необхідність хаосу пристрасті у дзеркалі кохання?

«Це був мій перший досвід кохання. У мені змагалися різні невпорядковані відчуття, визначення яким я не вмiла підібрати. Я відганяла від себе докори сумління й невпевненість, наче забiгла у чужий сад і зiрвала чиєсь яблуко. Мені було лячно: в яку шкіру не вдягали б зайця, у ньому завжди проглядається заяча душа».

Вікно заблищало сухозліткою березневого ранку. Десь унизу прокидалася брунька, відкриваючи світлові тонку лусочку. Вітрові не треба було хитати крони (бо й крон ще не було!), і він тихенько бавився балконною шибкою, яка так і не переставала дзеленчати. Та це, здається, нікого не дратувало. Надворі занявчав кіт. Як дитя.

Телефонне бряжчання грало по нервах. Тільки він міг підняти слухавку. Міг і мусив! Андрій поплентався до телефону.

— У вас народився син. Три чотириста. 51 сантиметр. Ви чуєте? Три чотириста.

— Дяк. — Гудки...

— ...Галина? — вже встигла пополотніти Соломія, підвівши погляд до портрета над килимком.

— Ні. М-м-медсестра... три чотириста... син... — це вже звучало не скрадливо.

Соломіїні щоки запалахкотіли так, наче стояла біля вогнища.

— Я мушу йти, — Соломія пришерхла до тих слів у слухавку, а коли отямилася, то вже стояла в коридорі

й натягала тісеньку спідничку. Сяк-так засунула щойно зіпсовану блискавку на светрі, поправила волосся, що неслухняно розтріпалося з коси, накинула на себе коротеньку вишневу куртку і швидким «алюром» вирвалася на свіже повітря. Андрій проводити не йшов. Тільки чиясь писклява шавка будила сусідів нестерпним дзявканням.

Нарешті свіже повітря.

«Я не знала, ненавидіти його чи себе. Натомість ненавиділа цю безлюдну вулицю, на якій не видно було жодного таксі... Мені хотілося заплющити очі й усе забути. Та спершу я мусила якось дістатися додому».

Скільки можна чекати на цій клятій зупинці? Соломія переступала з ноги на ногу і потирала руки. Зрада перетискала горло любові: «Втелющилася, кішечко, а тепер маєш! Швидше уживайся з думкою про віроломство. Гаси пожежу! Який гидкий пафос! Пришелепкувата! Ти досі не знала, що в кохання, як і в війну — легко ввійти, та важко вийти!»

«Коли хочеш вигородити саму себе, перекладаєш провину на випадковість. Я не вигороджувала себе, хоча ладна була провалитися крізь землю, та змінити нічого не могла. Я чекала на новий день, щоб затулити ним день учорашній».

Оксана сказала б: «Відірвалася, та й годі!»

«А якщо це любов?..»

«Любов — як добрий обід: спочатку салат, потім суп та смаженина, аж наостанку морозиво з шоколадом. Якщо починаєш відразу з морозива, може пропасти

апетит і на салат, і на печеню. Недурний придумав!» — Оксана зналася на цих справах трохи краще.

«Йому можна пробачити тільки тоді, коли любиш».

Вродлива висока темноволоса дівчина, за якою оглянеться на вулиці не один чоловік, розгублено стояла сама-саміська на автобусній зупинці, не тямлячи, що автобуси в таку порань майже не ходять.

Нарешті вдома! У будинку було порожньо й тихо, але тепло й затишно. Десь за вікном воркувала горлиця, цвіркотали горобці... Сонце підіймалося аж до яблуні, затоплюючи кімнату світлом. Тут кожен кутик дихав теплом, таким близьким і рідним. Хіба є щось відрадніше на світі, ніж свій дім?!

Старенька, майже антикварна горіхова шафа довірливо заглядала їй у душу своїм вивіреном дзеркалом. Кришталева, уже трохи старомодна люстра з довгими прозорими пацьорками тьмяно ховала Соломіїне сум'яття.

Розсвітити! Так, розсвітити безумство цієї божевільної ночі! Соломія повідчиняла вікна, щоб ніщо не заступало шлях світлові. А тоді підвела очі до розп'яття над комодом: «Прости мені, Боже!»

«Мені було справді погано. Я весь час думала про Галину. Якесь дурне відчуття провини не покидало мене. Це було схоже на сон: розумієш усе тільки тоді, коли прокидаєшся».

Соломія вклалася на канапу й дивилася на стелю, хоча стелі не бачила. Укотре розтерла пальцями по щоках туш. Згадувала все до дрібниць і не могла зрозуміти, чому так трапилося. Коли падеш — ловишся за повітря.

Перед очима пробігав учорашній день. Андрій мешкав у малосімейці. Зовні це була майже звичайна багатоповерхівка, тільки без балконів і лише з двома під'їздами. Перед входом росла береза. Під нею на лавочці сиділи три бабусі в пишних мохерових беретках. Соломія поправила комір курточки і шмигнула в під'їзд. «Чи не краще було зустрітися у першій-ліпшій кав'ярні й випити хай і зеленої чи перепаленої кави, ніж блукати між чужими під'їздами, — подумала вона. — Це — перший і останній раз, — переконувала себе, забираючи волосся з палахких щік і розсуваючи змійку курточки.

Соломія мигцем підіймалася вузькими східцями на третій поверх. Нагорі відразу за поруччям виднілися коричневі, оббиті дерматином двері зі скромною білою бляшкою під номером «28». «Там, угорі, він живе», — подумала Соломія і ще раз поправила розтріпане волосся. Почула, як щось загупало. Зупинилася й оглянулась. Це було її серце, яке хотіло вистрибнути з грудей. Вона на хвилю спинилася біля вікна на сходовій клітці й зиркнула вниз. Перше весняне сонце вже встигло прогріти шибку. У дворі ганяли м'яча хлопчачки, застромивши шапки в кишені. Дві бабусі в коричневих мохерових шапках далі сиділи на лаві, щоб, бува, хтось не оминув їхнього ліку. Недалечко прогулювалися дві молоді мами з синіми візочками, накритими кольоровими турецькими рушниками. «Хлопчики», — подумала Соломія і всміхнулася. Її отямив дзявкіт рудої кучматої шавки, яка бозна-звідки взялася і намагалася вхопити за ногу. Андрій відчинив одразу.

Соломія все ще тремтіла і не могла повернутися до тям. «Ковтни», — простягнув їй склянку води, яку нашвидкуруч набрав із крана. Соломії трохи відлягло, хоча досі у вухах ще зависло ущипливе гавкання. Зда-

ється, аж тепер вона розпізнала мелодію «Cheri, Cheri Lady», яку вперше почула, коли їхала з Андрієм у по-тягу в той день, коли вони познайомилися.

Соломії наравду полегшало. Вона присіла на канапу й озирнулася. Здавалося, що потрапила до іграшкової квартирки. Справа, біля вхідних дверей, тулилися кухонна тумба та газова плитка на дві конфорки, зліва — мийниця і холодильник. Зараз-таки за ними починалася світлиця, відгороджена квітчастими шторами. Ні ванни, ні клозету. Це нагадувало якийсь модифікований студентський гуртожиток, із якого виселяють, якщо виявляють праску, а про газову плитку годі й казати.

Вони сиділи біля вікна за великим коричневим полірованим столом, застеленим посередині білою, в'язаною гачком серветкою, і пили розчинну індійську каву. Крізь прозірчасті гардини проступав двір. Лавки були порожніми, жінок із візками вже не було.

— Як ти? — запитав Андрій.

— Легше, — всміхнулася Соломія.

Досі їй думалося, що Андрій живе по-іншому.

— Ти розчарована? — викрив її Андрій.

— Мені в тебе подобається! — Соломія знала, що не вміє викручуватися.

Над канапою висів килим. Над килимом — Андрієва весільна світлина. У Соломії щось тьохнуло під серцем.

— Це моя... це — колишня... дружина. Галина. Я казав тобі... — випередив Соломію Андрій і притьмом перевів погляд на касетник «Весна», що стояв на тумбочці. — Може, якусь іншу музику чи ввімкнути телевізор?

Соломія похитала головою.

— Мені вже треба йти, — торкнулася своєї сумочки, що висіла на бильці крісла.

— Зачекай ще трохи. Куди ти так рано?

— Я мушу...

— Ну, будь ласка. Ще трішки... Будь ласка... Я так чекав цієї зустрічі...

Уже все позаду. Усе, крім спогадів. Соломія далі лежала на своїй канапі, вдивлялася у стелю і проганяла ті спогади. Коли падеш — ловишся за повітря. Вона ловилася за мовчазне світло на комоді — світло бабусиного портрета. Сьогодні, як ніколи, Соломії потрібна була чиясь порада. Вона підвелася, підійшла до комода й обережно пригорнулася чолом до рамки. «Пробач, бабусю, я не знала». Соломія притихла і довірливо заглянула в бабусині очі, мов у вічі свого правдивого, ще донедавна земного Ангела-хоронителя. «Пробач! Я посковзнулася. Я справді нічого не знала про пологи! Андрій збрехав мені. Сказав, що розлучився. Знаю, виправдання — не слабкість, як і любов... Я надто слабка у самотності... Та про це знаємо тільки ми з тобою».

Бабуся мовчала. Тільки скло портрета рятувало цю нестерпно довгу мовчанку. Соломія спробувала думати про щось світле, та згадка про сьогоднішній день зачораз викрадала її.

Сон, як злочинець, утікав з-під Соломіїних вій. Як заснути?! Мозок кипів. Ковдра сповзла на підлогу. Соломія заплющила очі.

Записничок! Пальці повільно торкалися полотна, як захovanого на сто замків дорогого їй тепла. Сторінка за сторінкою вдячно відповідали взаємністю:

*Розпоч — це слабкість!
Випрям плечі, підведи голову.*

Соломія чула між сторінками м'який бабусин голос. Голос, який не розчиниться вічністю, бо живе в Соломіїній душі. Голос, який не повторюється, бо дається кожному, як пучок генів чи відбиток пальця при народженні. Соломія досі пам'ятала його, як пам'ятають присмак першого причастя...

На білій хмарці пам'яті до неї поверталось світло її дитинства. Її спо-га-ди. Спогади потягли її за м'яким бабусиним словом кудись у далекі канікули. «Ведмеді лягають у сплячку взимку, а моя Соломійка все літо проспала б, якби не такі само жовтороті палисвіти, що живуть від літа до літа. Уже знову чатують біля брами. Прокидайся!» — будила бабуся онучку ледь не перед обідом.

Усі сусідські дітлахи збиралися в них у саду. Гризли зелені яблука й сливки, не думаючи про те, що можна надбати різачку. «Паслися» у кущах смородини й малини, висіли на гілляках поміж недостиглих слив та яблук, не даючи їм дійти.

Який то дивовижний смак — зеленого яблука і дитинства!

На обід бабуся варила вареники з вишнями і виносила їм на лавку. «То хто вже з вас обідав удома?!» Діти летіли на велику миску, як бджоли на мед. Потім запивали густим киселем, не схожим на той, що давали у шкільній їдальні. Насипали зі склянок повні роти варених черешень, щоб згодом подратувати одні одних слизькими кісточками. Липкі пальці рятувала вода. Милися біля колонки на вулиці: у будинку тоді ще води не було. Малі шибеники по черзі підкладали руки і ноги під холодну воду, а далі роти і навіть голови. Дівчатка обтріпували прилиплі до тіла мокрі платтячка, а щасливі бешкетники-хлоп'ята несли воду ледь не до загорожі,

щоб хлюпнути на дівчаток із долонь чергову пригорщу «свіжої прохолоди».

...Дмитрик завжди був у садку першим. Він навіть не оббризкував Соломію водою. Зате у нього завжди була в кишені цукерка. Правда, тільки одна. Соломія одразу клала її до рота. «Ха-ха! А Дмитрик у Соломіюку закохався... Тілі-тілі теста, жених і невеста!»... Павло був найвродливішим на вулиці, та помічав тільки Наталку. Носив сині вельветові штани з лейбою «Lee» та смугасту кепку. Якого кольору в нього було волосся? Одного разу він навіть наламавав черемхи у Соломіїному саду. Для Наталки. Згодом його батьки переїхали до іншого міста...

За рік-два в будинку з'явилися крани і вулична колонка залишилася тільки в пам'яті...

Соломії запахло мокрим асфальтом і дитинством. Якими теплими можуть бути спогади!

*Якщо хочеш того, чого не можеш собі дозволити,
заборони собі хотіти.*

«Скільки разів я повторюю цю фразу, і досі бачу свою слабкість».

Той, хто вміє збагнути, що він слабкий, — уже сильний.

«Усвідомити, що таке вогонь, можна тільки власними пальцями».

Не сідай між двома, бо платитимеш за всіх.

«Здається, пізно!»

Пізно не буває ніколи. Буває тільки важко усвідомити, що настав час щось змінити, відмовитися від бажаного, звикнути до нового.

Соломія вела ці перемовки сама з собою та сторінками записничка. На душі трохи відлягало.

Скільки збігло годин?

Ніч іще пахла самотністю і якоюсь сірою пусткою з густим, насиченим ароматом задушливої невідомості. Хіба у самотності є запах? Краще думати про світло.

Соломія знову лягла, затулила руками очі й, притиснувши до грудей маленький бабусин спадок, вирішила думати тільки про світле. Вона трималася кожного слова, як дорогої ляльки, без якої вже годі буде засинати.

Її думки знову побрели у ми-ну-ле, кудись туди, де не болить душа, а світлішає слово, яким думається, де свіжішає повітря, яким дихається, де м'якшає підлога, по якій ступаєш...

Які солодкі ці спогади! І знову голос, цупко закарбований на плівці її пам'яті. Голос її коріння, яке ніколи не струхлявіє, навіть якщо він відійшов у вічність.

Соломія огорнулася м'якою хусткою. Як гарно пахне! Скільки разів бабуся накривала нею малу Соломіюку?!

Іноді прибіжать Улянка з Христею: «Можна ми сьогодні у вас ночуватимемо? Будь ласка! Ми вже мамі сказали...» Дівчатка «голубцями» влягалися на бабусине ліжко, накривалися синім смугастим коциком і слухали... Бабу-сині розповіді були схожі на пригодницький фільм, який дивишся із заплющеними очима. Вона тільки спиниться, а ті знову: «Розкажіть ще!» У всіх Соломіїних приятельок бабусі жили в селі. Дівчаткам щастило: вони мали змогу пасти корову. Якби тоді хтось запитав Соломіюку про її мрію, вона неодмінно саме так і відказала б: «Чередни-кувати». Їй раз у раз марилося, що вона біжить сягнистою луговиною з високою соковитою травою, навкіл — без ліку корів. Як умілий стадар, вона погладжує то одну, то іншу, даючи їм ще ніким не вигадані наймення. Корови не втікають у чагарі, як в інших пастушків, а тихо-мирно дослухаються, як Соломійка приповідає їм щось про місто... «Бабусю, чому ти не хочеш відпустити мене з Христинкою до села?» — «Ще трохи підростеш і по-їдеш». Коли мало наспіти те «ще трохи»?..

«Я прокинулася десь пополудні. Навіть не знала, скіль-ки годин проспала. Сон пришвидшує час, та не викрес-лює проблем. Мені могла б допомогти хіба що зимова сплячка».

Пальці самі набрали відомий їм номер телефону.

— Знайшла чим гризтися! А що, власне, трапилось? Усі чоловіки повимирали? — холоднокровно зреагувала Со-ломіїна подруга Оксана Мельничка (таке прізвисько при-ліпилося до неї ще в школі й пізніше в університеті через прізвище Мельник). — Ну, збрехав тобі — і що, від цього світ завалився? Ти не перша і не остання. Не бери собі близько до серця, бо ще грудна жаба присмокчеться!

— Збрехати, що розлучився, і запросити у гості в той день, коли дружину забрали в пологовий будинок! Це ж до такого додуматися треба! А ти кажеш «не бери до серця», — кипіла в слухавку Соломія.

— Тоді бери! Ти хотіла, щоб він заздальгідь сказав тобі: «Соломієчко, мені терміново потрібна коханка». Ходім краще на перепалену каву, — раптом почулося в слухавці.

— На яку? — не могла оговтатися Соломія.

— Ти, здається, ще спиш! У «Каштані» без Сашка нам добру не дадуть. За десять хвилин буду біля гастроному. Па-па.

«Оксана має рацію. Хіба це кінець світу? Усі ми іноді потрапляємо в безглузді ситуації, не вмючи заздальгідь передбачити їх. Андрій був завбачливішим: знав, що повірю. Справжній митець витонченого віроломства: хотів бути вірним тій, якій зрадив, і тій, із якою зрадив, не знаючи, що надламав серця обом.

Я вирішила більше цим не перейматися і піти з Оксаною на каву».

3. НА ПРУЖКУ ГРАНІ

Андрій лежав у палаті на п'ять ліжок. Йому ще пощастило: у деяких палатах хворих удвічі більше. Кожен зі своїми проблемами. Гамірно, парко і несвіжо. Двері не відчиняли. У вузьких проходах між скрипучими залізними ліжками защораз пересувалися відвідувачі. Приносили хворим бульйони, соки, апельсини, печиво і мінеральну воду. На переповнених тумбочках стояв посуд пацієнтів — тарілка, ложка та горня, принесені з дому і призначені як для домашнього, так і для лікарняного

меню. На сніданок зазвичай тут давали какао або чай з пряниками, на обід — суп, гречку чи горох, а на вечерю — кашу і варені яйця. Андрієві не можна було їсти звичайну їжу. Про його спеціальне харчування турбувалася Соломія. І не тільки про харчування, а й про його постелю, шкіру, нігті. Тиждень... три...

Після того, як виписали діда Миколу, що лежав на сусідньому ліжку, стало трохи спокійніше: старий погано спав, лаявся через кожну дрібницю і погрожував медсестрам. «Старі не можуть збагнути, що тепер і молоді здоров'я не мають», — сказала якось на свою голову одна відвідувачка, то потім не могла обітратися. Дідове ліжко звільнилося, і, поки ще не привезли нового пацієнта, Соломія мала де вночі прилягти, а то досі весь час на стільці, схиливши голову на Андрієве ліжко.

У вільний час Соломія щось трохи плела і читала Андрієві «Комсомольську правду» та журнал «Мистецтво», а вряди-годи потайки малювала собі в уяві світлішими кольорами ескізи своєї долі, кращої, ніж сьогодні. Скільки в ній суперечностей! Важко? Та не назавше ж!

«Щодня запитувала себе, чому я тут. Усе сталося спонтанно. Мені весь час хотілося втекти звідси, та розуміла, що Андрій мусить одужати. Хіба у мене був вихід? Той, хто опиняється посеред води, мусить неодмінно добратися до берега. А коли подаєш руку допомоги, мусиш гребти за двох».

Андрій занедужав раптово. Пополотнів, утратив силу й, тарганячи по сходах ящик з картоплею, зашпортався, упав і знепритомнів. Швидка, аналізи, операція. Звична схема при виразці шлунку. Для Соломії це було громом серед ясного неба. Андрій зателефонував їй перед опе-

рацією. Сказав, що йому нема кому допомогти. Хіба у неї був час на роздумування? Коли отямилася, сиділа біля ліжка і витирала піт. Дороги назад не було: хтось мусив. Так влаштовані наші лікарні. Ти не прихопиш подушку і не шмигнеш у казна-яку світлицю, бо тут ні подушки, ні світлиці для тебе нема. Є тільки ноша, яку несуть мовчки, не думаючи про дезертирство.

Андрієва мама теж непокоїлася, хоча, здається, не могла осягнути, як усе складно. «Лікарі зроблять, що можуть. Я заплатила, — казала вона синові під час візитів. — Ти мусиш триматися!» Як набридло Андрієві це «мусиш триматися», хай із чиїх вуст воно звучало. У стосунки з Соломією мама не вникала, бо в самої не все ладилося.

Соломія була Андрієві тишею. Якщо хотів розмовляти — розмовляла. Якщо ні — не набридала. Іноді він чомусь знову перепитував:

- Ти ще любиш мене?
- ...так.
- Добре.

Звучало невпевнено, мов уперше. Мов заново вилитий на пательню млинець, який мав би не вдатися.

Андрій був цікавим молодим чоловіком, хоча ніколи не вирізнявся кремезністю, а тепер став марним, аж маслакуватим, схожим ледь не на підлітка: тільки шкіра та кості.

До палати ввійшла лікарка — молода струнка пані у високому білому чепчику та свіжовипрасуваному халаті.

— Глянемо, як почувається сьогодні наш пан Поліщук... Бачу, Андрію Івановичу, ви потроху видужуєте! — Валентина Павлівна розіслала губи в широку усмішку.

— Коли чоловіка беруть до рук жінки, йому не залишається жодного шансу на самотність, — всміхнувся Андрій. На його обличчі справді з'явився рум'янець.

— У вас прекрасна дружина. З отакого стану виходила! Здається, скоро вам можна буде додому. Ще сьогодні — аналізи, а завтра вирішуватимемо.

— Швидше б! — повеселішала Соломія.

— Або ти починаєш мене ревнувати, або хочеш спекатися, — кепкував Андрій після того, як за лікаркою зачинилися двері. — Прив'язаність до судна — іноді не тільки клопіт, а й спокій!

Соломія піймала себе на думці, що він почасти має рацію.

Стук у двері був таким, начебто хтось торкався їх дуже тоненьким пальчиком. На порозі стояла Галина. Трирічний Сашко підбіг до ліжка і буцнувся татові на живіт.

— Тільки не так сильно. Татові не можна! — єдине, що встигло прохопитися в Соломії.

— Хай хлопчик потішиться татом, — зупинила її Галина.

Соломія відразу звільнила стілець і вийшла в коридор, ледь не зваливши з ніг лікарку, яка саме збиралася ще раз зайти до палати.

У коридорі купчилися студенти, поправляючи перед обходом білі чепчики й халати. Згадка про навчання трохи привела її до тями. Прийшов час думати й про себе.

Попередню сесію їй вдалося сяк-так подужати, майже не показуючись в університеті. Шкода закинути навчання. Залишилося півроку до закінчення.

— А ти як думала! Він іде шляхом найменшого опору, — відкривала Соломії очі Оксана. — Повернеться додому,

а далі знову битиме себе в груди, що не спить з дружиною і мріє лише про тебе. А дружині скаже, що з тобою зав'язав. Ще невідомо, чи Галина його прийме.

— Тільки не це! Я думала, що все вже позаду, — в Соломії на лобі виступив піт.

— Хто не має проблем, шукає собі гудза, — не приховувала злості Оксана. — А тобі би клепки не зашкодило! Скидай із себе, поки ще не пізно, чужу ношу. Андрій майже одужав, а тепер — свої двері на засувку і думай про себе, — не вгавала Оксана. — Мені остогидло навідувати тебе в лікарні!

Насилу Андрія виписали. Соломія впорядкувала його дрібні речі й усе те, що придбала для лікарні. Випуску з історії хвороби видали тільки після обіду. Точніше, в кінці робочого дня. Когось чомусь не було чи щось таке. Однак тепер це не мало значення. Тільки не для Андрія. Він лічив секунди!

Соломія викликала таксі. Андрій, ще досить блідий і кволий, через силу клигав до виходу. Йому ще зроду не дошкуляло це почуття нестерпної спраги за вільністю: якомога швидше набрати б у легені свіжого повітря й довго-довго не випускати його! Не випускав.

Трохи недолугий таксист увесь час лаявся на стрічних водіїв (і не тільки), які начебто ніколи не вчилися в школі, не носять окулярів, не знають, що таке машина, і взагалі, кретини, козли і ще деякі екзотичні істоти чи то із зоопарку, чи з власного оточення. Соломію це дратувало, незважаючи на те, що мала унікальну можливість нашвидкуруч поповнити свій небагатий у цій галузі лексикон. Чому вона не філолог-фольклорист! Таксі зупинилося біля Андрієвого будинку. Соломія поїхала додому. Куди ж іще?

Галина вже чекала. Маленький Сашко відразу стрибнув татові на руки.

— Ти справді одужав, і ми зможемо з тобою побавитися в коника, — тягнув він тата за шию, намагаючись іще з порога осідлати його.

— Зачекай, татові треба сісти, — сухо перепинила малого Галина, стягуючи дитину з чоловікової шиї.

Татові справді варто було сісти. Особливо після того, коли відразу біля дверей помітив свою чорну полотняну сумку, із якої через незащеплений замок виглядали акуратно складені його речі (так дбайливо вміє порядкувати тільки Галина!). Поруч — стара праска і ще два якісь незрозумілі пакети, через які проглядалися його біле горнятко, ложка з пластмасовою ручкою, чомусь терка та стара м'ясорубка, подарована колись Галині на день народження, і ще якісь хаотично накидані речі домашнього вжитку.

— Здається, ти вже одужав і можеш перебиратися до своєї, як її там... — глибоке дихання. — Документи на розлучення готуватимеш сам. З мене досить!

— Чому так?.. — хотів щось допитатися Андрій.

— Маєш на увазі «поспішно», — прийшла йому на допомогу Галина. — Щоб я тут з тобою та й під одним дахом... — Її голос затремтів. — Викликай таксі.

Спантеличений Андрій ще досі не міг нічого збагнути.

— Куди тато їде? — малий зі сльозами на очах кинувся до Андрія.

— На роботу! — трохи опанувала себе Галина. Це єдине, що могло збрести їй у голову. Вона спробувала взяти Сашка на руки.

— Не хочу до тебе. Хочу до тата! — малий навіть не думав відпускатися татових штанів.

— *ЗМІСТ* —

Пролог.....	7
Частина I. Найдужче в житті я боялася самотності	11
Частина II. Сезонний дотик сльози	87
Частина III. Нога, що залишає сліди	165
Епілог.....	261

Літературно-художнє видання

ТКАЧІВСЬКА Марія
Тримайся за повітря
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *К. В. Озерова*
Редактор *І. М. Андрусяк*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. М. Фурман*

Підписано до друку 18.12.2018. Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Adonis». Ум. друк. арк. 14,28. Наклад 6000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а, E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51.
Тел.: + 3 8 057 717 53 57

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Ткачівська М.

T48 Тримайся за повітря : роман / Марія Ткачівська. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 272 с.

ISBN 978-617-12-5617-0

Перше кохання стало для Соломії і першим розчаруванням. Художник Андрій був для неї єдиним, а вона для нього — однією з багатьох. Тож, коли трапилася можливість поїхати на заробітки в Португалію, Соломія довго не думала. Але добре там, де нас нема: Португалія одразу ж починає випробовувати Соломію на міць. Виснажлива дорога, нелюдські умови проживання та тяжка робота у теплицях сеньйора Родрігеса з ранку до ночі — закордонний рай виявляється справжнім пеклом. Останньою краплиною стає раптова хвороба Соломії. І тієї миті, коли здається, що чекати на допомогу немає від кого, з'явиться він. Той, хто допоможе втриматися там, де так легко впасти...

УДК 821.161.2

Марія Ткачівська

Голос перепілки

Колись давно Борис звабив скромну сільську дівчину Стефу і відмовився від свого сина Мартина. Стефа та її малюк були приречені на голод і злидні. Тяжкі часи спіткали й самого Бориса — під час війни він опинився на чужині, в Німеччині. Там він зустрів землячку Ганну, яка до безтями закохалася в нього. Але доля розвела їх: Борис згодом повернувся до рідного села, став заможним господарем, а Ганна була змушена виживати з малою донькою на руках... Тим часом підростав Мартин. Він присягнувся ніколи й нічого не просити в батька, який викреслив їх із матір'ю зі свого життя. Та доля сплітається химерним візерунком: Мартин прагне одружитися з пасербицею свого батька — Марією...